

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

na doktorskou disertační práci Mgr. Markéty Holubové

Likutej amarim a chasidská spiritualita

XX

Doktorská disertační práce Mgr. Markéty Holubové je věnována významnému tématu, totiž chasidismu směru Chabad a dílu "Tanja - Likutej amarim" jeho zakladatele Šneura Zalmana. Zároveň práce podává celkový pohled na chasidskou spiritualitu a podstatně obohacuje naši judaistickou literaturu, vztahující se k tomuto tématu.

Již samotná volba tématu práce byla velmi přínosným činem. Chasidismus nebyl totiž v Čechách i v samotné Praze nikdy příliš znám a nalézal se mimo okruh zájmu většiny židovských náboženských a kulturních představitelů. Pokud vím, existovala zde nepříliš velká skupina osob, které se k chasidismu hlásily, mimo jiné i můj učitel, PhDr. O. Muneles. Nicméně předválečná Praha /stojící spíše na pozicích židovského osvícenství a "Wissenschaft des Judentums"/ vykonala také kus práce na přiblížení chasidismu člověku moderní doby. Dílo Jiřího Langera "Devět bran" jistě patří k nejkrásnějším knihám o chasidismu, jež byly kdy napsány. A pražská skupina kulturního sionismu hodnotila samozřejmě chasidismus také pozitivně, mimo jiné i pod vlivem Martina Bubera, který v Praze přednesl své proslulé "Tři řeči o židovství". Nicméně chasidismus ležel v předválečné židovské Praze většinou mimo hlavní zájem židovské rabínské a další inteligence. V poválečných dobách sdílel chasidismus osud ostatní mystiky, židovské i křesťanské. Prakticky nebyl vydáván, studován a dokonce i edice Jiřího Langera narážela na mimořádné obtíže. V současné době je situace již zcela jiná: existují nové edice Lan-gerových Devíti bran, Buberových textů o chasidismu, prací Elie

Wiesela a řady dalších. Nicméně přes tento nárůst literatury nelze říci, že by naše judaistika učinila již vše potřebné. většina prací o chasidismu se totiž zabývá především chasidskou literaturou neučeného charakteru, tedy nesmírně přitažlivými příběhy o jednotlivých chasidských "spravedlivých". Tyto jsou jistě pro chasidismus klíčovými, ale /jak konstatoval Gershom Scholem a také autorka předložené disertační práce/, vznikaly většinou až po základní učené literatuře, vzešlé z pera zakladatelů chasidismu. Příběhy o chasidských osobnostech /jak je známe z děl Bubera, Langerera, Wiesela a mnoha jiných/ jsou jistě nesmírně krásné, myšlenkově bohaté a přitažlivé svými etickými postoji. Nicméně chasidismus z nich v úplnosti nepoznáme, zejména nejsme-li praktikujícími chasidy a uniká nám chasidský život a jeho náboženská praxe. K pochopení chasidismu je tedy také třeba věnovat se studiu základních a často velmi učených a obtížných chasidských textů, které spojují hebrejštinu s četnými aramejskými pasážemi a vyrůstají z učení židovské kabaly, osobitým způsobem v chasidismu interpretované. Kromě prací velkého Maggida, Jakoba Josefa z Polnoje a Elimelecha z Lyženska je zejména nutno poznat především spis "Tanja - Likutej amarim" Šneura Zalmana, který je předmětem zájmu předkládané disertace. Autorka podává prvý český překlad podstatné části tohoto díla, celkem 25 kapitol z textů "Sefer šel bejnonim", "Ša'ar ha-Jichud ve-ha-emuna" a "Igeret ha-tšuva". Tento prvý český překlad je zasazen do náboženských a historických souvislostí i do současného světa novodobého chasidismu.

Velmi plastické jsou pasáže o vzniku chasidismu a jeho základech. Autorka si klade pět základních otázek, odpovídá na ně výstižným způsobem, sleduje hlavní chasidské myslitele a zamýšlí se nad vztahem kabaly a chasidismu. V širším kontextu jsou také traktovány pasáže o Šneurovi Zalmanovi. Autorka také vystihuje určitou

spřízněnost mezi psychologií a teosofií v jeho díle, trend směřující k prolnutí sakrální psychologie a extatiky. V této souvislosti si vzpomínám na poznámku svého učitele PhDr. O. Munelese, když jsem s ním před mnohými a mnohými lety četl některé pasáže z Tanja. Připomenul mi tehdy, že Tanja je mimo jiné i textem psychologickým a bylo by vhodné jej také z tohoto hlediska vyhodnocovat.

Vlastní ^{le}překlad považují za velmi zdařilý. Autorce se podařilo /přes složitá souvětí, střídání hebrejštiny s aramejštinou a specifickou terminologií/ vytvořit překlad, který plně vystihuje originál a zároveň jej lze číst plynulým způsobem. Tyto obtížné kabalisticko-chasidské texty samozřejmě vyžadují odpovídající komentáře a výklady. Autorka tak činí několikerým způsobem. Děje se tak především ve zvláštním komentáři k přeloženým partiím, který je značně široký a je zachycen na 75 stranách. Dále se tak děje v bohatém poznámkovém aparátu, který podává mimo jiné výklady kabalisticko-chasidských pojmů, příslušné citace aj. K výběru překládaných partií nemám připomínek - snad jen tu, že bych je ještě doplnil kapitolou č. 32, která je v chasidismu hodnocena pro její pasáž o vzájemné lásce a duchovní jednotě Izraele a pro její číselnou hodnotu /1"b - srdce/.

Autorka práce pečlivě prostudovala literaturu, vztahující se k chasidismu, jak o tom svědčí rozsáhlá bibliografie a odkazy v poznámkovém aparátu. Sám bych doporučil pouze přihlédnout ještě k jednomu autorovi, jímž je Joseph Weiss, který ve svých "Studies in Eastern European Jewish Mysticism" uvádí řadu zajímavých názorů a snaží se v chasidismu nalézt řadu různých charismatických skupin.

Ve své práci autorka uvádí řadu podnětných interpretací a postřehů, které jsou velmi zajímavé a svědčí o jejím hlubokém vhledu do chasidské spirituality. Jako příklad bych uvedl překlad termínu "sitra achara" nikoliv jako "druhá strana", ale jako "odvrácená

strana", což vskutku se zdá více odpovídat chasidskému myšlení. V této souvislosti bych rád vznesl jednu otázku, vztahující se k Šabtaji Šeftlovi Horowitzovi a vlivu jeho Šefa' tal na Chabad. Chtěl bych se zeptat, do jaké míry tento spis ovlivnil chasidismus. Diskutovat by bylo možno i o tom, jakým způsobem se Horowitzovo pojetí cimcumu liší od přepokládaného pojetí Izáka Lurii. /Interpretace cimcumu ve spiritualitě Chabadu je v práci dostatečně objasňována/. Úvahy autorky práce sahají až do současnosti, kterou stručným, ale podle mého názoru výstižným způsobem charakterizuje. Tématem pro další práci by byla pasáž o pohoslužbě a extázi v Chabadu.

I po stránce formální má předložená práce všechny patřičné náležitosti, t.j. úvod, závěr, jmenný rejstřík, bibliografii použitých pramenů, literatury a závěrečné shrnutí. Její autorka na závěr uvádí, že jedním z jejích cílů bylo "znovuzařazení českých judaistických studií do evropského kontextu", což samozřejmě vyžaduje, aby také chasidismus byl systematicky studován a přednášen. Je zcela jisté, že autorka tento cíl splnila. Jsem přesvědčen o tom, že její disertační práce bude také východiskem pro její další univerzitní aktivitu. Navrhuji, aby se autorka snažila o publikaci svého českého překladu s příslušnými úvody a komentáři a aby zároveň využila své disertace pro přednášky, věnované interpretaci chasidských textů a chasidské spirituality. Toto téma je v ústavech židovských studií při jednotlivých evropských univerzitách často na programu a jistě přispěje k rozšíření činnosti Ústavu židovských studií při HTF.

Jak vyplývá z výše řečeného, doktorskou disertační práci
Mgr. Markéty Holubové hodnotím jako výtečnou a plně doporučuji
její přijetí.

v Praze 25. května 2006

prof. PhDr. Vladimír Sadek, CSc.